

BALUWA KWA VAYIBULANIYA ULONGULELU

Chitabu cha Vayibulaniya ndi baluwa ya kuvakola mawoku vandu, cheni chikulangusha ndambu Yesu wagolili wuwoneki nakaka wula umbuyi wa Lilaghanu Iya Dahili.

Yaveli iyandikiwa kucha nandulilu. Kuna findu nendu ya milongu sita kufuma lilaghanu Iya Dahili liyandikiwili chiyibulaniya findu afi umbuyi waki wukuwoneka lipala, Yesu kawugola wuwoneka nakaka. Kandi muchitabu achi chikuhimulila ngimbaniku ya mtambika Mkomi wa Chiyawudi. Kwanongwa ayi chitabu achi chayilatili kuvakola mawoku Vayawudi yivamjumilili Yesu. Chitabu achi cha Vayibulaniya chikulangusha kucha Yesu amalilili chichuku cha Malawu va Chapanga vamupili Musa ili Vatambika va Chapanga vakotoo kuyendilela kutawula kandi mitambiku ya kunyanya. Kwanongwa Yesu ndi aveli litambiku kwa sambu shosi mwanja wumu hela na kwa fipindi fyosi. Vandu yivamjumilili Kilistu va majuva ava wuwula vakukoliwa mawoku na baluwa ayi ya Vayibulaniya vayendileli kumkovikela Yesu Kilistu yatugola yufwi tumjumili Chapanga na kuyendilela kumjumila mweni. Sula ya 12:2.

Kwahela mundu yamanyili ghani yayandikili chitabu cha Vayibulaniya, lakini yivapwembukili vatangalili vawomba pamongapa yayandikili

aveli ndundami Pauli awu Lukasi awu Banabasi. Kandi chipindi chiyandikiwili chitabu achi chimanyika ha lakini vatangalili vakujumila chiyandikiwili kumbeli ya mwaka milongu saba pawonikili Yesu. Yelusalemu yaveli yifyoghiwa mu mwaka wa milongu saba kukandila pawonikili Yesu, lakini yayandikili baluwa ayi akuhimulila Yelusalemu kucha yaveli yifyoghiwa kala ha. Chitabu achi cha Vayibulaniya chiyandikiwili mu mbwani ya Loma. Sula ya 13:24 na pamongapa chashengitishiwili gati ya fipinga fitangalili fingi fya vandu yivamjumilili Kilistu.

Fivelili mugati kwa Chikata,

Yayandikili akulangusha kucha Yesu aveli mkomi pitu vambuyi va Chapanga na vamaungu. Sula ya 1:1-4:13.

Kandi ayendilelili kulangusha kucha Yesu mkomi pitu vatambika vala yivakimbanika munyumba sha Chapanga mu Yelusalemu. Sula ya 4:14-7:28.

Wuwula wula ngimbaniku ya Yesu yiva ngomi pitu lilaghanu lya dahili lyeni Chapanga agolili na vandu vaki kwadeha ya Malawu vala vamgayilili Musa. Sula ya 8:1-10:31.

Pamalilili kuhimulila kucha Yesu mkomi kwa ndambu shosi, muyandika akutawula malayishu va figoli. Sula ya 10:32-13:17.

Mbelu muyandika akumalilila kwa kuvakola mawoku na kuvajambusha. Sula ya 13:18-25.

Chilongu cha Chapanga kupitila mwana

mundu

¹ Dahili, Chapanga aywangili na vavaha vetu kupitila vambuyi vaki kwa deha sitangalili na ndambu sitangalili, ² lakini majuva ava va mbelu kawomba na yufwi kwa deha ya Mwana mundu, yamgayilili findu fyonda fivi fyaki na kupitila mweni Chapanga alumbili milima. ³ Mweni ndi lung'ali lwa ukomi wa Chapanga na chilangushilu cha Chapanga mweni, yagola findu fiyendileli kuva ngimu wufivelili kwa chilongu chaki chivelili na liwovi. Pavapugili kala vandu sambu shawu, kayikala kumbindi kwa Chapanga, mwambu wa mlilu wa Chapanga mkomi.

Ukomi wa mwana wa Chapanga

⁴ Mwana wa Chapanga mkomi pitu makungu na Chapanga kamugayila litawa likomi pitu makungu. ⁵ Nongwa Chapanga amuwombilili ha hata yumu wa vala vamaungu wa Chapanga vaki kucha,

“Yuwi ndi Mwana wangu,
nalelu ngulandula ndiva Tati waku.”

Na wala kadeta ha kwa makungu yoyonda,

“Nenga dandivi tati waki,
na mweni daghavi Mwana wangu.”

⁶ Lakini Chapanga paghaveyi akumulayisha soli waki mumlima, adetili,

“Makungu vosi va Chapanga vamtundamili.”

⁷ Kwa makungu, Chapanga adetili kucha,
“Chapanga akuvagola vamaungu wa Chapanga
vaki kucha uyegha,
na akuvagola vakimbanika vaki kuva kucha
myengi ya motu.”

⁸ Kwa Mwana, Chapanga adetili,
 “Wutwa waku, yuwi Chapanga, wikala majuva
 vosi!
 Yuwi ukuvalongosha vandu wuyidayiliwa nga-
 jila lushawu.

⁹ Yuwi ukutama ugoleki na ukuwunyekwa wafu.
 Nongwa ayi yuwi Chapanga, Chapanga waku,
 kakushawula yuwi na kukushagha
 mafuta,
 mafuta vatawukili munu
 pitu yavagayilili vaghanja vaku.”

¹⁰ Wuwula wula adetili naha,
 “Bambu, yuwi pakwandi walumbili mlima,
 kwa mawoku vaku wagolili kumbindi. ¹¹ Afi
 dafiwuki lakini yuwi dawikali jola,
 fyosi dafisakali kucha yingwa.

¹² Dawufifufungi kucha lihabiti,
 dafighalambuliwi ghalambuliwi kucha fwali.
 Lakini yuwi dawuvi yuyula yula jola,
 na myaka yaku dayipeli ha.”

¹³ Chapanga kamuwombela kamu ha makungu
 waki hata yumu naha,
 “Wikali mwambu wangu wa mlilu
 mbaka pandivavika vachimdwama vaku
 vavi chindu cha kuvikila mawulu.”

¹⁴ Makungu chindu liki? Ndi fuki simkim-
 banikila Chapanga na veni vakulayishiwa ku-
 vatanga vala yivadayila kuyanga ulowolu.

2

Ulowolu mkomi

¹ Kwa nongwa ayi tukudayiliwa kukombikesha kwa chiganu munu fila fitupikanishili fiko-too kupulumuka. ² Unjagila wa Chapanga wuwombiwili kupitila makungu wavelili wa nakaka, mundu yoyosi yangajila kuukombikesha awu kuyitikila akuhighiwa ngimu wuyidayiliwa. ³ Topi, yufwi datuyilyepi wuliwuli highilu leki patukombikesha ng'odu ulowolu mkomi ngimu awu? Kwaa Bambu mweni ndi yawulandulili ulowolu awu na vala yivamupikanishili vatutovilelili kucha ndi wa nakaka. ⁴ Chapanga wuwowu atovilelili utovileli awu kwa deha ya chilangushilu na ya kwikang'anika na kwa deha sha ndambu sitangalili sha mihilu yitangalili na kwa deha ya fupu sha Mfuki Mung'alili shavagayilili vandu ngimu wadayila mweni.

Yesu ndi yavalongosha vandu muulowolu

⁵ Chapanga kavapa ha makungu uwesu wa kutavala mlima wuyisa awu, ndi mlima wula wutuwudeta milandu yaki. ⁶ Kandi filongu afi fikudetiwa mahali pawutungu Mumayandiku Vang'alili.

“Mundu chindu liki mbaka umwiholi, na mwana wa mundu chindu liki mbaka umwiholi? ⁷ Kwa chipindi chidokwa agoliwili mdokwa pitu makungu, kumupa likokoma lya ukomi na ndundamilu.”

⁸ “Kuchivika kila chindu pasi ya mundu.” Kwa kuvika fyosi pasi ya mawulu vaki, Chapanga kachileka ha hata chindu chimu, Lakini ponopa tukalihela kuwona findu fyonda kuva pasi yaki.

⁹ Lakini tukumuwona Yesu yagoliwili mdokwa

pitu makungu kwa chipindi chidokwa, ili kwa usangi wa Chapanga asovi kwanongwa ya vandu vonda, ponopa tukumuwona Yesu kafwalishiwa likokoma lya ukomi na ndundamilu kwanongwa ya gobuleku mbaka njifwa. ¹⁰ Yaveli nyanyi hela kucha, yula yavelili findu fyonda filumbiwa kwanongwa ya mweni na fikwikala kupitila mweni, amugolili Yesu kuva goleki kwa deha ya gobuleku yaki ili avayeghi vana vatangalili vavi pamu muukomi waki. Kwa nongwa Yesu ndi yavalongosha vandu muulowolu.

¹¹ Yula yavapugha na vala yivapugiwa vosi vana Tati yumu. Ndi nongwa Yesu akuwona ha soni kuvakema veni valongu vaki. ¹² Ngimu wadeta,

“Yuwi Chapanga dandivalandulili valongu vangu litawa lyaku,
na dandikusomuleli misambu ya jumu mulipinga lya vandu yivamjumilili Kilistu.”

¹³ Kandi kadeta, “Dandimshuvilili Chapanga.” Kadeta kandi, “Nenga ndiva apa pamu na vandu yivavelili ngimu vana vangu.”

¹⁴ Topi, kwanongwa vana ava yivavelili na njimba na mwasi na Yesu ayigolili ngimu veni, avelili nahawu ili amuweshi mwafu yavelili na liwovi lya njifwa. ¹⁵ Agolili naha ili avaviki pekesu vala vosi yivayikalili muuvanda mungalilu yawu yonda kwanongwa ya chipwembwi cha njifwa. ¹⁶ Nongwa yiva lipala kucha mweni ayisili ha kuvatanga makungu ila ayisili kuchitanga chileli cha Ibulahimu. ¹⁷ Ndi nongwa adayiliwili ghavi kucha valongu vaki kwa ndambu

shosi, ili aweshi kuva mtambika mkomi yajumiliwa na yavelili na lusungu kumukimbanikila Chapanga chichuku chaki, ili avapomeli vandu sambi shawu. ¹⁸ Kwanongwa mweni ayiwunishilili mayeshu, topi akuweshwa kuvatanga vala vosi yivagobuliwa.

3

Yesu mkomi pitu Musa

¹ Topi, valongu vangu vandu va Chapanga, yumwi yimukemiwili na Chapanga, mumwiholi Yesu yalayishiwili na Chapanga, ili ghavi ndundami na mtambika mkomi wa ujumilwa wutuwendeta twaveni. ² Mweni aveli mjumiliwa mukuvakimbanikila vandu va Chapanga, ngimu wula Musa wajumiliwili kwa kuvakimbanikila vandu vonda va Isilaeli yivakemiwili nyumba ya Chapanga. ³ Topi Yesu akudayiliwa kupata ukomi pitu Musa ngimu wula yajenga nyumba akutundamiliwa pitu nyumba yeni. ⁴ Nakaka kila nyumba yikujengiwa na mundu, lakini Chapanga ndi mjengi wa kila chindu. ⁵ Mwambu wumu Musa aveli mjumiliwa mukuvakimbanikila vandu vosi va Isilaeli yivakemiwili nyumba ya Chapanga atovilelili kwa findu fila Chapanga daafideti kuulongolu. ⁶ Lakini mwambu wingi Kilistu ndi mjumilwa munyumba ya Chapanga kucha Mwana. Nyumba ya Chapanga ndi yufwi twaveni leki patuyendilela kudindala na kwidumbila fila fitushuvilila.

Kupumulila kwa vandu va Chapanga

⁷ Ponopa, topi, ngimu Mfuki Mung'alili wadeta mumayandiku Vang'alili,

“Nalelu pamupikana lishu Iya Chapanga,
⁸ mukotoo kuva na ndima sidindalili kucha chipindi chila Vayisilaeli pavalemili kumbikana,

kucha lijuva lila pavanyeshili kula kuchivala.
⁹ Kula vavaha venu vanyesha na kunembesha,

hata leki valolili figoli fyangu ¹⁰ kwa myaka milongu mchechi. Kwanongwa ayi ndichikalalila chileli chila na kudeta,

‘Ndima sha vandu ava silewuka, vasimanya kamu ha deha shangu.’ ¹¹ Topi, ngalala na ndiyilapa,

‘Davayingili ng'o mumbumulilu yangu!’ ”

¹² Topi, valongu mwivavali akotoo kuva mundu gati ya yumwi yaveli na ndima ya wafu, yangajila kujumila hata kwitapula na Chapanga yaveli munofu. ¹³ Lakini, mwikoli mawoku mwaveni kwa mwaveni kwa chipindi chonda pamuyendilela kupikana chilongu “Nalelu” pachisomiwa mumayandiku, ili mundu gati ya yumwi akotoo kuva na ndima yidindalili kwa kujangiwa na sambu. ¹⁴ Nongwa yufwi tuva munumbilu ya Kilistu leki patukombikesha mbaka mbelu shuvililu yitovelili nayu pakwandi.

¹⁵ Mayandiku Mang'alili vakudeta naha, “Leki nalelu, pamupikana lishu Iya Chapanga, mukotoo kuva na ndima sidindalili kucha chipindi chila Vayisilaeli pavanemili.”

¹⁶ Ava va ghani yivapikanili lishu lya Chapanga valema? Ndi vala vonda yivalongushiwili na Musa kufuma Misili. ¹⁷ Chapanga avakalalili vaghani myaka milongu mchechi? Avakalalilili vala yivagolili sambu, vala yivasivili kula kucheja. ¹⁸ Chapanga ayilapili, “Vayingili kamu ha mumbumulilu yangu.” Akuvawomba vaghani? Aveli akuvawomba vala vosi yivamlemili. ¹⁹ Topi, tumanya kucha vayingila ha kwanongwa valema kujumila.

4

¹ Topi, kwanongwa jangi ya kwingila mumbumulilu yila, twivavali ili gati ya yufwi akotoo kupota mundu yumu kwingila mumbumulilu ayi. ² Nongwa yufwi wuwowu tulanduliwa Chilongu cha Nyanyi ngimu wuvalanduliwili vandu va dahili. Lakini lulayilayi lula lwajakwili chindu ha, kwanongwa valupikanishlili lakini valuyangili ha kwa ujumilwa. ³ Lakini ponopa yufwi yitujumilili, datuyingili mumbumulilu yila Chapanga yatujangili. Ngimu wadetili, “Ngalala na ndiyilapa, ‘Davayingili ha hata padokwa mumbumulilu!’ ”

Chapanga adetili nawula hata leki avelili kamalila chichuku chaki kukandila pala palumbili mlima. ⁴ Mayandiku Mang'alili vakudeta mahali pawutunga, yiilatili lijuva lya saba kucha, “Chapanga akotukili fichuku fyaki fyonda, lijuva lya saba kapumulila” ⁵ Kwilata chilongu achi, chikudetiwa, “Davayingili ng'o mumbumulilu yangu.” ⁶ Topi, achi chilongu cha kwingila chikali pachiveli, nongwa vala yivalanduliwili Chilongu

cha Nyanyi mwanja mtasi valemili kujumila topi valemwa kuyingila. ⁷ Kwanongwa ayi Chapanga avikili lijuva lingi likemiwa

Nalelu, pambeli kupitila Dawudi filongu yifidetiwili kala kucha pamupikana lishu lya Chapanga,

mukotoo kuva na ndima sidindalili. ⁸ Leki

Yoshua angavalongushili vandu ava mumbumulilu kucha Chapanga wavajangili, topi Chapanga angadetili ng'odu milandu ya lijuva lingi. ⁹ Topi, leki kuyiveli

mbumulilu kwa vandu va Chapanga ngimu wapumulili Chapanga lijuva lya saba. ¹⁰ Nongwa yula yayingila mum-

bumulilu ya Chapanga dapumulili kufuma muchichuku chaki kucha wula Chapanga palekili chichuku chaki kapumulila.

¹¹ Topi, tukimbaniki kwingila mumbumulilu ayi, ili hata yumu gati ya yumwi akotoo kuva kwa kudika matu ngimu wuvagolili veni.

¹² Filongu fya Chapanga finofu fina liwovi na fiva vekuveku pitu limayi livelili vekuveku kunu na kunu, fikwingila nakamu mbaka mfuki na ndima. Kucha wula lipanga livelili vekuveku likudumula mbaka mugati ya fisingu na ulotu wuvelili mumingendewu. Chilongu achi chikugubutula hoshu na dayililu ya ndima sha vandu. ¹³ Kwahela hata chindu chimu chifisikili pawulongolu ya Chapanga, kila chindu chiva lipala pawulongolu ya mweni datudayiliwi kudeta fyosi fitugolili.

Yesu mtambika mkomi

¹⁴ Topi, kwanongwa tuva na Mtambika Mkomi ayingilili mbaka kumbindi kwa Chapanga, ayu ndi Yesu mwana wa Chapanga, topi, tukombikeshi nakamu ujumilwa wutu wudetili twaveni. ¹⁵ Ayu Mtambika Mkomi wetu akutuwonela lusungu muusosuvafu wetu, mweni ayeshiwili kucha yufwi kwa ndambu shosi lakini agolili ha sambu. ¹⁶ Leki tuchiselileli kwa chiganu chigoda cha chiwutwa cha Chapanga yavelili msangi, tuyangi lusungu na usangi wa kututanga chipindi cha kutakwa.

5

¹ Kila mtambika mkomi kashawuliwa gati ya vandu vaki kumukimbanikila Chapanga badili yaveni kwa, kuvatawulila ndawulilu na mitambiku kwanongwa ya sambu shawu. ² Kwa nongwa mweni msosuvafu kwa ndambu sitangalili, akuwasha kuvagolela kwa lusungu vala yivangajila kumanya chindu na yivagola vifyu. ³ Kwanongwa ya usosuvafu awu yikumwilata kutawula litambiku kwanongwa ya sambu sha vandu hela ha, ila kwanongwa ya sambu shaki mweni wuwowu. ⁴ Kwahela mundu yayiyipa mweni ndundamilu ayi ya kuva mtambika mkomi. Ila kila mtambika akushawuliwa na Chapanga ngimu wavelili Haluni.

⁵ Wuwula wula Kilistu Mkombola, ayigayilili mweni ha ndundamilu ya kuva mtambika mkomi, ila ashawuliwili na yula yamuwombilili, “Yuwi ndi mwana wangu, nalelu ngulandula ndiva Tati waku.”

⁶ Wuwowu mahali pamonga mumayandiku Vang'alili adetili,
 “Yuwi mtambika jola,
 ngimu wuvelili utambika wa Mekisadeki.”

⁷ Yesu paghaveyi munjimba apa pamulima, adadavili na kudedeka kwa Chapanga yavelili na uwesu wa kumlowola munjifwa, kwa chivembu chikomi na misosi na Chapanga ampikanishili Yesu kwanongwa ya kumjuma mweni. ⁸ Hata leki aveli Mwana wa Chapanga, ayiwulili kupikana kwa deha ya gobuleku sila simfikili. ⁹ Pamalili kugola chichuku chalayishiwili, kava chikandilu cha ulowolu wa jola kwa vosi yivamjumilili mweni, ¹⁰ na Chapanga amuwombilili kucha, “Yuwi mtambika mkomi ngimu utambika wa Mekisadeki”

Ngayikilu ya kuuleka ujumilwa

¹¹ Tuva na fitangalili fya kudeta kwa findu afi, lakini yidindala nendu kufihimulila kwa yumwi, kwanongwa yumwi mukanda kuva vagata kumanya. ¹² Kwa chipindi achi yumwi mungavelili vawula kala, lakini mukali muku-dayiliwa kandi mundu wa kuvawula ng'ulilu ya kwaa ya filongu fya Chapanga. Mughalam-buka kuva vandu yimudayiliwa kuyonga maveli, badili ya filivi jambughanja. ¹³ Kwa nongwa kila mundu yayonga maveli akali mwana chali, kamanya ng'odu ng'ulilu ya ugoleki. ¹⁴ Lakini filivi jambughanja fiva kwanongwa ya vandu yivadindalili chindima, yivagayiliwili chishovi cha kumanya findu finofu na fya wafu.

6

¹ Topi, tukotoo kusighala mung'ulilu ya kwaa yimwilata Kilistu, ila tuyendileli kudindala chimfuki na tukotoo kuyendilela kuwula kuleka figoli fingajila kujakwa na yiilata kumjumila Chapanga, ² ng'ulilu ya ubatishu na ng'ulilu ya kuvikiwa mawoku kumutwi na ng'ulilu ya ushukushu wa vandu yivasovili pamu na ng'ulilu ya highilu ya jola. ³ Datuyendileli kudindala mung'ulilu na datuyendileli kukula padayila Chapanga.

⁴ Nongwa yikuweshikana ha kuvawuyisha vandu yivagolili sambu vapomeli na vala chipindi chiitunga vamanya ili unakaka wa Chapanga na vala yivayonjili fupu sha kumbindi kwa Chapanga na vala yivamuyangili Mfuki Mng'alili ⁵ na vala yivayonjili unofu wa filongu fya Chapanga na liwovi lya mlima wisawu. ⁶ Pambeli vawuleka ujumilwa wawu, yikuweshikana kandi ha kuvagola veni vapomeli kandi. Ava vakumvangilila kandi Mwana wa Chapanga na kumupa chindipa pawelu.

⁷ Chitava chitonyiwa ndonya tepu tepu na kuyigola mihali yivi yikuvajakwa kwa valimi uganga awu wunemiliwa na Chapanga. ⁸ Lakini chitava pachimela mibiki yivelili na misomi na miwuwuti, yivahela mota, chitava achi chiva pabehi kulapiliwa.

⁹ Vaghanja vetu hata leki yufwi tukudeta nahawu, tuva na unakaka kwa yumwi kucha mukukovikela milandu minofu nendu, yivavalongosha kuwulowolu. ¹⁰ Chapanga kava telatela,

mweni dachivasughi ha chichuku chimugolili awu utami wumulangushili kwanongwa ya mweni na kwanongwa ya utangi wumutawulili na wula wumutawula ponopa kwa vandu va Chapanga. ¹¹ Bayililu yetu ndi ayi, kila mundu gati ya yumwi alangushi nguvilishu yiyila yila mbaka mbelu, ili fila fimushuvilila fivi. ¹² Topi, mukotoo kuva vagata, muvi kucha vala kupitila ujumilwa wawu na uwunilifu wawu, vagayiliwi fila fyavajangili Chapanga.

Jangi ya Chapanga ndi ya nakaka

¹³ Chapanga pamugayilili Ibulahimu jangi, ayilapili kwa litawa lyaki mweni, nongwa kwa-hela mkomi pitu Chapanga kupitila mweni angaweshili kwilapa. ¹⁴ Chapanga ayilapili kadeta, “Kukunemela dandikunemeli na nakaka dandikugayili fileli fitangalili.” ¹⁵ Ibulahimu avetilili kwa kuyiwunishila, pambeli ayangili chila chajangiwi na Chapanga. ¹⁶ Vandu pavayilapa, vakwilapa kwa yumu yula yaveli mkomi pitu veni na napilu yikulapiwa ili kulangusha unakaka wa filongu yifywangiwa, topi yikumalila malimbu vosi. ¹⁷ Wuwula wula Chapanga padayilili kuvalangusha vapali vaki kucha jangi yaki yighalambuki ng'odu, alangushili kwa kwilapa. ¹⁸ Kupitila findu fivili chilapu na jangi fyeni fiweshi ha kughalambuka, Chapanga alangushili kucha aweshi ha kudeta ufyangu. Topi yufwi yitumtuvilili mweni tukuweshi kukoliwa liwoku na kukola na shuvililu yivelili pawulongolu yetu. ¹⁹ Tuva na shuvililu ayi, ndi mambu yanakaka ya ngalilu yetu. Shuvililu ayi yidindala na yingajila

kutikanyika yikwingila mbaka kupita lupayi na kufika mahali pang'alili. ²⁰ Badili ya yufwi Yesu alongulili kwingila mula nongwa ya yufwi kava mtambika mkomi jola, ngimu wuuvelili utambika wa Mekisadeki.

7

Mekisadeki mtambika

¹ Mekisadeki avelili mutwa wa mbwani ya Salemu na mtambika wa Chapanga Mkomi. Ibulahimu paveli akuwuya kumgoha aku avawulayili vatwa mweni atang'anili na Mekisadeki na mweni kamunemela Ibulahimu, ² Ibulahimu amugayilili lifungu limu lya mifungu lilongu ya findu fyapokili mungoha. Nongwa ya kwaa ya litawa lya Mekisadeki ndi, "Mutwa wa ugoleki", Kwanongwa mweni aveli mutwa wa Salemu, litawa lyaki lina mana ya "Mutwa wa kusika." ³ Tatimundu na mamundu vakutambuliwa ha, wuwula lukolu lwaki lukutambuliwa ha, yikudeta ha kucha kawoneka ndili awu kasova ndili. Akwifwana na Mwana wa Chapanga na akuyendelela kuva mtambika jola.

⁴ Topi, mumuloli mundu ayu ndambu atawukili. Mbuyi wetu Ibulahimu amupili lilongu limu lya findu fyosi fyapokili kumgoha. ⁵ Topi, tumanya kucha Lilawu lya Chapanga amgayilili Musa likudayila vavaha va Lawi vaveli vatambika kutola lilongu limu kwa vandu yivavelili valongu vawu, hata leki veni chileli cha Ibulahimu. ⁶ Mekisadeki aveli ha mundu wa lukolu lwa Lawi, lakini apokilili lifungu lilongu kwa Ibulahimu kandi amunemililili mweni yagayiliwili

jangi na Chapanga. ⁷ Kwahela chipwembwi hata padokwa kucha yanemela ndi mkomi pitu yula yanemiliwa. ⁸ Kandi ava vatambika yivapokela lifungu limu lya lilongu, kwa mwambu wumu ndi vala yivayikala jola ha na kwa mwambu wingi likupokiliwa na yula mweni yawombiwa akwikala jola. ⁹ Topi tukuwasha kudeta, Ibulahimu atawulili lifungu limu, Lawi yavelili chileli apokilili wuwowu lifungu limu lya lilongu kupitila mweni. ¹⁰ Nongwa Lawi aveli akalihela kuwoneka, ila kucha avelili akali mumwasi wa mbuyimundu Ibulahimu, chipindi Mekisadeki patang'anili na mweni.

¹¹ Kwanongwa Vayisilaeli vagayiliwili Malawu kwa utambika wa Valawi. Ponopa, kucha ngimbaniku ya Valawi yingavelili ngimu wuyidayiliwa kungavelili na nongwa ng'odu ya utambika wa ndambu yingi kandi kuva, uvelili ukukovekela ndambu ya utambika wa Mekisadeki na wula wa Haluni ha. ¹² Nongwa utambika pawughalambuka na Malawu davaghalambuki. ¹³ Ponopa mweni yadetiwili filongu afi, avelili wa kabila lingi, kwahela hata yumu wa kabila lyaki yakimbanikila pafyalu kucha mtambika. ¹⁴ Yimanyika lipala hela kucha Bambu awonikili mukabila lya Yuda lyeni Musa alitambulili ha paghaveyi akudeta milandu ya vatambika.

Mtambika wingi kucha Mekisadeki

¹⁵ Kandi chilongu achi ndi cha lipala nendu, mtambika wingi yayifwana na Mekisadeki kafumbuka kala. ¹⁶ Mweni kagoliwa ha mtam-

bika kwa Malawu na nayishilu ya vandu, ila kwa liwovi lya unofu wa wungajila mbelu. ¹⁷ Nongwa Mayandiku vakudeta, “Yuwi dawuvi mtambika jola, ngimu wuvelili utambika wa Mekisadeki.” ¹⁸ Topi, lila Lilawu lya dahili liwushiwa kwanongwa lyaveli sosuvafu na likujakwa chindu ha. ¹⁹ Nongwa Malawu va Chapanga vamupili Musa vangaweshili ha kugola findu fivi telatela. Lakini ponopa, mahali paki pavikiwa shuvililu livelili linofu munu kwa lyeni tukuweshwa kumselilela Chapanga.

²⁰ Chamunu ya afi, apa pana lulapu lwa Chapanga. Chipindi vala vamonga pavagoliwili vatambika pavelili na lilapu ha. ²¹ Lakini Yesu agoliwili mtambika kwa lilapu chipindi Chapanga pamuwombilili,

“Bambu kayilapa,

wala daghalambuli ha natilu yaki,

‘Yuwi dawuvi mtambika jola.’ ”

²² Topi, Kwanongwa ayi, Yesu kava mupingika wa lilaghanu livelili nyanyi munu.

²³ Kandi vatambika vaveli vandu yivavelili na njimba, kwanongwa ayi vakusova na vaweshili ha kuyendelela na chichuku chawu. ²⁴ Lakini Yesu ngimu veni ha, mweni akwikala jola, utambika waki ukuwuka ha. ²⁵ Topi mweni majuva vosi akuweshwa kuvalowola nakamu vosi yivamuyendela Chapanga kupitila mweni, nongwa mweni akwikala jola paghava mtashi wetu kwa Chapanga.

²⁶ Topi, yavelili tukudayila munu kuva na mtambika mkomi ngimu ayu mng'alili na yangajila mbatiwa wala sambu gati yaki, kabawuliwa patali na yivaveli na sambu yanyasuliwili kumbindi kwa Chapanga. ²⁷ Mweni kalinganila ng'odu na vatambika vakomi vamonga, mweni akudayiliwa ha kutawula litambiku kila lijuva, kwaa kwanongwa ya sambu shaki mweni, pambeli kwa sambu sha vandu. Mweni agolili nahawu kwa mwanja wumu hela kwanongwa ya vandu vosi pala payitawulili mweni na ayi yikwila kwa fipindi fyosi. ²⁸ Lilawu lyeni Chapanga amugayilili Musa likushawula vandu vangajila kujakwa kuva vatambika vakomi, lakini jangi ya Chapanga yayigolili kwa chilapu lilawu palifikili kala, yimshawula Mwana, yagoliwili goleki jola.

8

Yesu mtambika wetu mkomi

¹ Topi, chilongu chitawukili chitudeta ndi achi, yufwi tuva na mtambika mkomi wa ndambu ayi, mweni kayikala liwoku lya mlilu wa chigoda cha wutwa wa Mkomi kumbindi kwa Chapanga.

² Mweni akutawula ngimbaniku ya mtambika mkomi pala pang'alili munu, ndi mulibudi lya nakaka lyajengili mundu ha ila Bambu.

³ Kila mtambika mkomi kashawuliwa kumtawulila Chapanga ndawulilu na litambiku, topi mtambika wetu mkomi akudayiliwa ghavi na chindu cha kutawula. ⁴ Leki mweni angavelili wa apa pamlima nakamu angavelili ha mtambika, nongwa kuvavelili vatambika vamonga vakutawula litambiku

ngimu wuvadayila Malawu. ⁵ Veni utambika wawu wuvelili chilangushilu awu lisisi lya fila fya kumbindi kwa Chapanga. Nongwa Musa pavelili samba ajengi libudi, Chapanga amuwombilili kucha, “Ugoli kila chindu ndambu wundikulangushili pawuveyi kula kuchidunda.”

⁶ Lakini ponopa Yesu kagayiliwa ngimbaniku ya utambika yivelili nyanyi pitu yawu, topi kava mjovesha wa lilaghanu linofu livelili nyanyi munu, milandu minofu Chapanga yajangili kugola.

⁷ Leki lila lilaghanu lya kwaa lingavelihela livifyu, tungavelili ha na natilu ya kuva na lya pili. ⁸ Lakini Chapanga avawonili vanavifyu padetili,

Bambu akudeta, “Majuva vakwisa, dagoli lilaghanu lya shonu na vandu va Isilaeli na vandu va Yuda. ⁹ Lilaghanu ali dalivi ha kucha lililaghanu lila limikili na vavaha vawu,

mumajuva vala ndavakamulili kwa liwoku lyangu na kuvalongosha kufuma Misili.

Vaveli vakumbikana ha kwa lililaghanu lyangu.

Na nenga ndivayihola ha. ¹⁰ Ali ndi lilaghanu dagoli na vandu va Isilaeli,

majuva vesava,

damiki Malawu vangu mumahala vawu,

na kusiyandika mundima shawu.

Dandivi Bambu Chapanga wawu,

na veni davavi vandu vangu. ¹¹ Kwahela mundu

damuwuli mwanamlima yumonga,

awu yadayila kumuwombela mlongu waki,

‘Umumanyi Bambu.’

Nongwa vosi davamanyi nenga
kukandila mundu yangajila kujakwa na yajak-
wili. ¹² Dandivapomeli vifyu shawu,
na dandisiholi ha sambu shawu.”

¹³ Kwa kudeta mulilaghanu lya shonu, Cha-
panga kasakasha lila lya kwaa na chochosi
chisakalili na chikulukulu samba chiwuka.

9

Dadavu ya pamlima na kumbindi kwa Cha- panga

¹ Topi, lilaghanu lya kwaa lyavelili na Malawu
vaki va kudadava na pala pavagolili vandu.

² Libudi lyagoliwili na mdamwa wukemiwili
pang'alili pa pang'alili munu, amu mwaveli
na chindangawala cha kuvikila niku na mibu-
munda yivikiwili pawulongolu ya Chapanga.

³ Na mwambu wa lupayi lwa pili, pavelili
na chumba gati chikemiwa Pang'alili munu.

⁴ Amu mwavelili nachindangawala cha fyalu
fya chumang'andu kwanongwa ya kututumisha
ubani na lisanduku lya lilaghanu, lyeni lyavelili
vashaghili chumang'andu na mugati mwavelili
na chiyungu cha chumang'andu chivelili na
chilivi chikemiwa mana na lukweku lwa Haluni
luvelili lutomola mahamba na yila migonguveli
mivili ya lilaghanu. ⁵ Pambindi ya lisanduku
ali pavelili na filumbi fivili fya kusonguliwa
fikulangusha ukomi wa Chapanga yifivelili na
mbapatilu na mbapatilu shawu shagubikili pa
kuwushila sambu. Lakini ponopa tukuweshu ha
kuwomba lipala milandu ayi.

⁶ Milandu ayi yagolikili, pambeli yavelili chishovi cha vatambika myanja yitangalili kwingila mulibudi pamdamwa kugola fichuku fyawu. ⁷ Lakini mtambika mkomi weka hela ndi yayingila mula muchumbagati, mweni akugola nahawu mwanja wumu hela kwa mwaka na akutolagha mwasi wula wamutawulila Chapanga kwanongwa yaki mweni na kwanongwa ya vifyu sha vandu sigolikili ngajila kwilata. ⁸ Mufindu afi Mfuki Mung'alili akuwula lipala hela kucha chipindi chila paliveyi libudi lya panji likali liwoloka, deha ya kwingilila pang'alili nendu pa kumbindi kwa Chapanga pafuwuliwa ha. ⁹ Chindu achi chiva chilangushilu cha chipindi cha ponopa, chikulangusha kucha ndawulilu na mitambiku ya vang'ongolu yikutawuliwa kwa Chapanga lakini sikuweshha ha kugola natilu sha vala yivajuma sivi goleki, ¹⁰ nongwa afi fyosi fikwilata mufilivi na filandi na ndambu sitangalili sha kwiwofuwa kwa machi, fyeni ndi nayililu ya panjipanji hela na liwovi lyaki likupela chipindi Chapanga pagolikesha findu fyosi fivi fya shonu.

¹¹ Lakini Kilistu kava mtambika mkomi wa milandu minofu yila ponopa yivelili kala, mweni ayingilili mulibudi livelili linofu na lya chiganu munu, likuweshha ng'odu kugoliwa kwa mawoku va vandu, ndi libudi lingajila kuva lya mlima awu wulumbiwili. ¹² Mweni ayingilili pala pang'alili kwa mwanja wumu, atolili ha mwasi wa ngwada wa senga na meni, ila atolili mwasi waki mweni, atugayilili ukombola wa jola. ¹³ Leki vandu yivaveli va wafu mudeha

ya kumjuma Chapanga vaweshili kupugiwa pavamijiwili mwasi wa ngwada wa senga na meni pamu na lifu lya ngwada davang'alishiwi chimvili. ¹⁴ Lakini Kilistu mlowola ayitawulili mweni kwa Chapanga ghavi litambiku lyeni kwa liwovi lya Mfuki Mung'alili wa jola, Kilistu kayitawula mweni litambiku lya nakaka kwa Chapanga. Wuli mwasi waki dawuweshi ng'odu kutupugha nakamu umanyi wetu kumanya kucha tuva na sambu na kutulowola mufigoli fyetu fingajila kujakwa na kutugola tumkimbanikila Chapanga yavelili mnofu?

¹⁵ Kwanongwa ayi Kilistu mweni ndi mjovesha wa lilaghanu lya shonu, topi vala yivakemiwili na Chapanga vakuweshi kuyanga usangi wa jola wuvajangiwili na Chapanga. Kwanongwa njifwa yaki yikuvakombola vandu muwafu wuvagolili mulilaghanu lya pakwandi.

¹⁶ Kwa chishovi mayandiku va mbala vakuweshi kugola chichuku leki njifwa ya yula yayandikili nayililu ayi yimanyika. ¹⁷ Mayandiku va mbala vagoleki ng'odu mbaka kuvi na njifwa, nongwa nayililu ya mbala yiweshi ng'odu kugoleka mweni akali hela mnofu. ¹⁸ Ndi nongwa lila lilaghanu lya kwaa ligoleka ha ngajila kwita mwasi. ¹⁹ Chipindi Musa pavalandulilili vandu vosi ngimu wuyivelili Mumalawu, katola mwasi wa ngwada kahasha na machi na atolili mihamba ya liputila lya hisopu na wusi dwifu sha wagi wa fungami, kamijila muchitabu cha Malawu na kwa vandu vosi. ²⁰ Kunu padeta, “Awu ndi mwasi wa lilaghanu limulayishiwili

na Chapanga mulijumili.”²¹ Wuwula wula Musa kamijila mwasi libudi lila na findu fya ngimbaniku ya utambika ya kumudadavila Chapanga.²² Nakaka kwa Malawu findu fitangalili fikupughiwa kwa mwasi na ngajila kuyita mwasi sambi sikuwuka ha.

Litambiku lya Kilistu likupomela sambi

²³ Findu fila fyaveli filangushilu hela fya findu fya kumbindi kwa Chapanga, fikudayiliwa kupughiwa kwa ndambu ayi. Lakini findu fya kumbindi kwa Chapanga fikudayila litambiku linofu pitu afi.²⁴ Nongwa Kilistu kayingila ng'odu pang'alili pagoliwili kwa mawoku va vandu, peni ndi chilangushilu hela cha fila fivelili nakaka. Mweni ayingilili kumbindi kwa Chapanga, ponopa kawoloka pawulongolu ya Chapanga kwanongwa ya yufwi.²⁵ Kilistu kayingila ng'odu mula ili ayitawuli myanja yitangalili ngimu mtambika mkomi wavelili akwingila ngajila kugonela mahali pang'alili munu kunu paghava na mwasi wa ng'ongolu.²⁶ Nongwa yingaveli naha, Kilistu angadayiliwili kugoboliwa myanja yitangalili kufumila kulumbiwa mlima. Lakini ponopa, chipindi achi pachiva pabehi kufikila mbelu, mweni kafumbuka mwanja wumu hela kuwusha sambi kwa kuyitawula mweni kuva litambiku.²⁷ Topi, yikudayiliwa mundu asovi mwanja wumu hela, pambeli akuwoloka pawulongolu ya highilu ya Chapanga,²⁸ wuwula wula Kilistu ayitawulili mweni kuva litambiku mwanja wumu hela kwanongwa

ya kusiwusha sambi sha vandu vatangalili, da-fumbuki mwanja wa pili kwanongwa ya kukimbanika ha na sambi, ila kuvalowola vandu yivamuvetela kwa bayililu.

10

Litambiku lya Kilistu liva mwanja wumu hela

¹ Kwanongwa Malawu va Chapanga vamupili Musa vava kucha lisisi hela lya fila finofu yifiyisa, fikwifwana hela na findu fya nakaka. Topi dayiweshi ha kuvagola vala yivajuma vavi va nakaka kwa ndambiku sisila sila sitawuliwili ngajila kugonela. ² Leki vandu yivamjuma Chapanga vangaveli vapughiwa sambi shawu nakaka, vangayiwonili kandi ha kucha vana sambi na mitambiku ayi yosi yingakotukili. ³ Lakini ndambiku asi sikugoleka kuvakumbushila vandu sambi shawu kila mwaka.

⁴ Nongwa mwasi wa senga likambaku na bebeli wukuweshi ng'oo kuwusha sambi.

⁵ Ndi nongwa Kilistu payiseyi mumlima adetili, “Wadayilili ha ndawulilu wala mitambiku,

lakini kundandila njimba. ⁶ Litambiku lya kunyanyiwa tinigu

awu sha kuwusha sambi sikukunowesha ha.

⁷ Topi deta, ‘Loli, ngimu wiyandikiwili muchitabu cha

Malawu va Chapanga vamupili Musa, nyisa kugola fiwudayila, yuwi Chapanga.’ ”

⁸ Ngimu wuvadeta Malawu va Chapanga vangayilili Musa, “Kudayila ha litambiku na litambiku” na “litambiku lya kunyanyiwa tinigu na ndawulilu sha kuwusha sambi.” Ndawulilu asi

shosi sikutawuliwa ngimu wuvadeta Malawu. ⁹ Pambeli kadeta, “Nyisa kugola fiwudayila yuwi Chapanga.” Topi akuyaghamisha lilaghanu lya kwaa ili aviki lilaghanu lya pili. ¹⁰ Kwanongwa Yesu Kilistu kagola dayililu ya Chapanga tukung'alishiwa kupitila ndawulilu ya mvili wawutawulili kwa mwanja wumu.

¹¹ Mwambu wumu, mtambika mkomi wa Vayawudi akugola ngimbaniku yaki ya kila lijuva na kutawula mitambiku yiyila yila myanja yitangalili na mitambiku yenii yiwesha ng'o kuwusha sambii. ¹² Mwambu wingi kwa chipindi chosi Kilistu atawulili litambiku limu hela kwanongwa ya kuwusha sambii, litambiku lijakwi jola, pambeli kayikala mwambu wa mlilu wa Chapanga. ¹³ Kukandila chipindi achi akuveta mbaka vachimdwama vavi chindu cha kuvikila mawulu vaki. ¹⁴ Topi, kwa litambiku lyaki limu, kavagola vavi vanyanyi jola vala vosi yivapugiwa sambii shawu.

¹⁵ Na Mfuki Mung'alili akutugayila utovileli, akudeta, ¹⁶ “Ali ndi lilaghanu dandiligoli na veni, majuva ava vosi yivayisa, akudeta Bambu, damiki Malawu vangu mundima shawu, na kuvayandika muhala shawu.”

¹⁷ Kandi kadeta, “Ngumbuki kandi ha sambii shawu, na fila fivagolili fya wafu ha.” ¹⁸ Topi, sambii pasi-wushiwa kala, kwahela kandi nongwa ya kutawula ndawulilu sha kuwusha sambii.

Tuseleli kwa Chapanga

¹⁹ Topi, valongu, kwa mwasi wa Yesu tugayiliwa ndima yingajila kutila ya kwingila Mahali Pang'alili munu. ²⁰ Mweni katufuwulila deha ya shonu, deha yivelili na unofu, kupitila lula lupayi agolili naha kwa kuwutawula mvili waki. ²¹ Nongwa, tuva na mtambika mkomi munu yawolukela vandu va nyumba ya kudadavila. ²² Topi tumselileli Chapanga kwa ndima ya nakaka na ujumilwa wungajila hoshu, kwa ndima siwofughiliwi kufuma munatilu sha wafu, na kwa njimba siwofuwiliwi kwa machi yivavelili mbuleti. ²³ Tukamulili nakaka shuvililu yitwideta, nongwa Chapanga yagolili jangi shaki ndi mjumiliwa. ²⁴ Twiholi ndambu ya kwikola mawoku twaveni kwa twaveni mukwitama na kugola fya usangi. ²⁵ Tukotoo kuleka kwikungasha pamu, ngimu wula vamonga wuvashovilela kugola. Ila tukudayiliwa kwikola mawoku nendu, nongwa ngimu wumumanya lijuva lila lya kuwuya kwa Bambu liva pabehi.

²⁶ Nongwa patuyendilela kugola sambu lukani chipindi patuwumanyili kala unakaka, kwa hela litambiku dalitawuliwi kandi kwanongwa ya kuwusha sambu. ²⁷ Lakini chisighalili ndi kuveta hela kwa chipwembwi highilu ya Chapanga na motu mkali dawuvagwijushi vosi yivamlimba Chapanga. ²⁸ Mundu yoyosi yalema Malawu va Chapanga vamgayilili Musa na pawuva utovileli wa vandu vavili awu vatatu akuwulayiwa ngajila lusungu. ²⁹ Dayivi wuli wuli kwa mundu yula yamubedala Mwana wa Chapanga na vala yivayihola kucha Mwasi wa lilaghanu chindu

ha na yivamjowola Mfuki Mung'alili wa usangi? Vandu ava vakudayiliwa kupata highilu ngomi ya ndambu liki? ³⁰ Nongwa tumumanya yula yadetili, "Lugotu lwa nenga, dagoli lugotu." Wuwula wula adetili, "Bambu davahighi vandu vaki." ³¹ Kuvakuliwa na Chapanga yavelili munofu chindu cha kukapusha munu!

³² Muvi na ngumbungumbu ya fila yififumbukili majuva vala va kwaa pamukandili kuwumanya unakaka wa Chapanga. Hata leki majuva vala mwagobuliwili nendu, yumwi muyiwunishila. ³³ Majuva vamu mwasabangiwi na mwagayiliwili soni pawelu, chipindi chimonga mwaveli kala kwilumba na vala yivagobulikili. ³⁴ Mwavawonilili lusungu vala yivaveli muchijaka na yumwi mwalengili kwa seku pamupokiwiwi findu fyenu, nongwa mwamanyili kucha muna findu finofu munu na yifwikala jola. ³⁵ Topi, mukotoo kuleka ugangamali wenu, nongwa wuva na fupu ngomi. ³⁶ Mukudayiliwa kwiwunishila ili pamugola chadayila Chapanga damuyangi chila chavajangili. ³⁷ Nongwa ngimu wuvadeta Mayandiku Vang'alili, "Pasighala padokwa hela, na yula yayisa, dayisi, akukelwa ha.

³⁸ Lakini mundu wangu yavelili goleki dayikali kwa ujumilwa, lakini palemwa, nenga damayiliwi ha na mweni."

³⁹ Lakini, yufwi tulemwa na tufyoghiwa ha, ila yufwi tuva na vala yivajumila na kulowuliwa.

11

Mana ya ujumilwa

¹ Ponopa ujumilwa ndi kuva na chiganu kwa milandu yitushuvilila na kuva na unakaka nakamu ya milandu yingajila kuwoneka. ² Kwa ujumilwa vavaha vetu va pakwandi vajumiliwili na Chapanga.

³ Kwa ujumilwa tukumanya kucha mlima wawumbiwili kwa filongu fyadetili Chapanga, topi, findu yifiwoneka fikufuma kufindu fingajila kuwoneka.

⁴ Kwa ujumilwa Abeli amutawulilili Chapanga litambiku linofu nendu pitu Kaini. Kwanongwa Chapanga mweni ajumilili litambiku lyaki, amvalangili kuva goleki hataleki kasova lakini figoli fyaki fikali fikutuwula.

⁵ Kwa ujumilwa Inoki atoliwili na Chapanga, akotoo kusova. Awonikili kandi ha kwanongwa Chapanga amutolili kamuyegha kumbindi kwa Chapanga, topi kasova ha. Mayandiku Mang'alili vakudeta Inoki pavelili akali hela kutoliwa amunowishili Chapanga. ⁶ Pangajila ujumilwa yiweshikani ng'odu kumunowesha Chapanga. Nongwa kila mundu yamusaka Chapanga kwa nguvilishu ajumili kucha Chapanga kwaveli na akuvadima.

⁷ Kwa ujumilwa Nuhu apikanilili ngayikilu ya Chapanga mumilandu ya pambeli yivelili yikali hela kuwoneka. Mweni ampikanishili Chapanga, agolili safina yimulowulili mweni pamu na vandu va kaya yaki. Kwa ujumilwa waki vandu vonda wawonikili va wafu, mweni

Nuhu ayangili ugoleki kufuma kwa Chapanga, weni wayisili kwa ujumilu.

⁸ Kwa ujumilwa Ibulahimu ampikanili Chapanga pamkemili ayendi mlima wula Chapanga angamupili wuvi waki. Hata leki amanyili ha kwayenda, Ibulahimu ahamili. ⁹ Kwa ujumilwa ayikalili kucha muhenja mumlima wajangiwi na Chapanga. Ayikalili aku mumibudi pamu na Isaka na Yakobi yivavelili vapali va mbala ya findu fifila filu Chapanga fyamjangili, ¹⁰ Nongwa Ibulahimu avelili akuveta mbwani yivelili na fikandilu fidindalili, ndi mbwani Chapanga yayiholili na kwigola.

¹¹ Kwa ujumilwa Ibulahimu apatili liwovi lya kuva tati hata leki agogulili na Sala mdamundu aveli muwumba. Achi chagolikili kwanongwa Ibulahimu amjumilili Chapanga, yamupili jangi ndi mjumiliwa. * ¹² Topi, kufuma kwa mundu yumu ayu, yavelili chipindi chaki cha kulela chapelili kala valeliwili vandu vatangalili vangajila kuvalangika kucha ndondwa na muhanga wa muluwongu.

¹³ Vandu ava vosi vasovili kunu vana ujumilwa. Veni vasovili Chapanga akali kuvapa filu fyavajangili lakini kwa kutali vafiwonili, vafine-milela na kudeta kucha veni vavelili vahenja na vandu yivatuvili mugoha mumlima. ¹⁴ Vandu

---

* **11:11** Mumayandiku va dahili apa vayandikili naha, “Kwa ujumilwa Sala ajumilili kucha Chapanga akugola jangi shaki, topi kanemiliwa sulia hata leki agogulili munu Kwa ujumilwa Sala ajumilili kucha Chapanga akugola jangi shaki, topi kanemiliwa sulia hata leki agogulili munu”

yivawomba milandu kucha ayi, vakulangusha lipala hela kucha vakusaka mlima wawu veni.

¹⁵ Kucha vangavelili vakwihola mlima wuvafumili dahili, vangapatili fwasi ya kuwuya aku.

¹⁶ Lakini ponopa vakudobukela mlima wuvelili munofu munu, mlima wa kumbindi kwa Chapanga. Nongwa Chapanga akuwona ng'odu soni kukemiwa Chapanga wawu, kwanongwa mweni kavatandila kala mbwani nofu munu.

¹⁷ Kwa ujumilwa Ibulahimu alengi kumtawula Isaka yavelili mwana mundu ghavi litambiku chipindi Chapanga pamuyeshili. Ibulahimu mweni ndi yayangili jangi ya Chapanga, lakini hata naha aveli ndemindemi kumtawula mwanamundu wa paweka ghavi litambiku, ¹⁸ Chapanga aveli kamuwombela, "Chileli chaku dachifumili kwa Isaka nga wundikujangili." ¹⁹ Ibulahimu ajumilili kucha Chapanga akuweshwa kuvashukusha yivasovili. Na kwa ndambu yiutunga yavelili kucha Ibulahimu ampatili kandi mwana mundu kufuma munjifwa. ²⁰ Kwa ujumilwa Isaka avapili nemusi sha pambeli Yakobi na Isawu.

²¹ Kwa ujumilwa Yakobi paghaveyi samba asova kwa uogolu, avanemilili vana vosi va Yosefu, amjumili Chapanga pagondamila lula lukweku lwaki.

²² Kwa ujumilwa Yosefu paghaveyi samba asova, awombili milandu ya Vayisilaeli pavafumeyi mumlima wa Misili na wuwula avalayilili vatoli mipava yaki.

²³ Kwa ujumilwa Musa afisiwili na valeli vaki chipindi cha myesi mitatu kufumila ng'onikelu

yaki. Vamuwonili mwana yavayilili, topi vatilili ha nayililu ya mutwa.

²⁴ Kwa ujumilwa Musa pakulili, alemili kukemiwa mwana wa biti mutwa wa Misili yakemiwa Fwalawu. ²⁵ Awonili ngiba agobuleki pamu na vandu va Chapanga pitu kufwamukila unofu wa sambu kwa chipindi chidokwa. ²⁶ Amanyili kucha kugobuleka kwanongwa ya Kilistu mlowola kuna findu finofu pitu ulundamali wosi wa mlima wa Misili, nongwa avelili akuvetela kufupiwa pambeli.

²⁷ Kwa ujumilwa Musa ahamili mlima wa Misili ngajila kutila maya va mutwa, ayiwunishilili nongwa kava kucha amuwonili Chapanga yangajila kuwoneka. ²⁸ Kwa ujumilwa agolili Lihungu na alayishili vashaghi mwasi pambindi ya milyangu, ili yula makungu muwulaghi akotoo kuvawulagha soli va Isilaeli.

²⁹ Kwa ujumilwa vandu va Isilaeli vajabukili Lihiva lya Shamu kucha pavelili payumu, lakini Vamisili pavayeshili kugola nawula vamilwa machi.

³⁰ Kwa ujumilwa fibali fya luviwu lujengi-wili kwa migonguveli lwa mbwani ya Yeliku shaguwili pala vandu va Isilaeli pavashengetili luviwu kwa majuva saba. ³¹ Kwa ujumilwa Lahabu yavelili muwoni afwili ha pamu na vala yivamlemili Chapanga, kwanongwa mweni avalibushili kwa kusika vala yivalembesha kwa chifisu.

³² Topi, deti liki nendu? Chipindi chikwila ha kuhimulila milandu ya Gidiyoni na Balaki na Samsoni na Yefuti na Dawudi na

Samweli na vambuyi va Chapanga. ³³ Kwa jumilu ava yosi vasiweshili wutwa. Vagolili milandu telatela, vayanga fila fyavajangili Chapanga. Vadivili milomu ya majabi, ³⁴ Vajimili motu mkali, vayilyepili kuwulayiwa kwa lipanga, lakini usosuvafu wawu waghambukili kuva liwovi. Vaveli vagangamalili mumgoha, vavotovili vamaachonda va vahenja. ³⁵ Na vadadala vamu vavayangili vandu wawu yivasovili kunu vashukushiwa.

Vamonga gati yawu valemili kuwoposoliwa, vagobuliwa mbaka vasova vaweshi kushukushiwa na kuyingila mungalilu nofu munu. ³⁶ Vamonga vavadanila na kutovangiwa ndomondumu na vamonga vawopiwa mingongola ya myuma na kuvataya muchijaka. ³⁷ Na vawulayiwili kwa kugumangiwa migonguveli, vavadumulili mbiliwa mbili kwa msumenu, vawulayiwa kwa lipanga. Vaveli vakushengeta shengeta, vafwalili ngwembi sha vafungami na sha vameni. Vaveli vandu vagaju na vagobuliwa na kugoliwa wafu. ³⁸ Vandu va mumlima wajakwili ha kuva na vandu kucha ava! Veni vayelejili kuchivala na kufidunda vayikalili mummyowu na mibuku.

³⁹ Vandu ava yosi vawonekili vaweshi kwanongwa ya ujumilwa wawu. Hata naha vayanga ha fila fyavajangili Chapanga, ⁴⁰ Nongwa Chapanga aveli kayilata kugola findu fiveli finofu nendu kwa yufwi, veni vangaveli telatela pamu na yufwi.

12

Chapanga akuvafunda vana vaki

¹ Topi kwanongwa yufwi tushengitiwa na lipinga likomi lya vatovilela, tuleki chila dachitukiki na sambu yila yitutupilili, twivilingi kwa kwiwunishila mukutuva mbilu kuvelili pawulongolu yetu. ² Tumloleli Yesu mweni yakandishili kugola uswanu ujumilwa wetu. Kwanongwa ya luseku luvelili lukumvetela, mweni ayiwunishili njifwa pala palupingika, ngajila kuyihola soni yaki na ponopa akwikala kumulilu kwa chigoda cha wutwa wa kumbindi kwa Chapanga.

³ Mumwiholi Yesu, ndambu yanyekwili na yivaveli na sambu na ayiwunishilili, ili mukotoo kutofya awu kulepisiwa. ⁴ Mukulimbana na sambu yumwi mukali hela kufikila kumwagha mwasi wenu. ⁵ Wuli, mwivasuwa filongu fila fya kuvakola mawoku Chapanga avawombilili yumwi kucha vana vaki?

“Mwana wangu, ukotoo kubedala fundilu ya Bambu, awu ukotoo kulepisiwa pakulakalila.

⁶ Kwanongwa Bambu akumuwula kila yamutama, kumfunda yula yajumilili kuva mwana waki.”

⁷ Mwiwunishili pamulatuliwa, kwanongwa Chapanga akuvagolela yumwi kucha vana mundu, nongwa kuna mwana yangajila kufundiwa na valeli vaki? ⁸ Leki pamuwuliwa ng'odu kucha vana vamonga, yumwi muva vana vaki ha, ila muva vana va mudeya. ⁹ Chamunu yufwi tuvapikani vatati vatulelili hata pavatulatula.

Topi, tukudayiliwa kumpikana nendu Tati wetu wa kumbindi kwa Chapanga tuweshi kwikala. ¹⁰ Vatati vetu va apa pamlima vatufundili kwa chipindi hela, kucha veni ndambu wuvawonili nyanyi, lakini Chapanga akutuwula kwanongwa ya kutugolikesha, tuvi vang'alili ngimu mweni. ¹¹ Kwa ponopa kuwula chindu cha kusekilela ha ila chilongu cha kung'ong'oleka hata naha pambeli dayiyeghi kusika na ngalilu ya kumunowesha Chapanga.

Ng'ulilu na ngayikilu ya Chapanga

¹² Topi, muvadindashi mawoku venu yivahoguyili na matendi venu masosuvafu. ¹³ Muyendileli kuyendayenda mudeha yiholukili, ili chila chileliwukili chilowoki. ¹⁴ Mwikimbanishi kwikala kwa kusika na vandu vosi na muyikali ngalilu ya ung'alili, kwanongwa kwahela mundu damuwoni Bambu ngajila ung'alili. ¹⁵ Mwivavali mundu akotoo kuyaghamisha usangi wa Chapanga. Na wala mundu yoyonda akotoo kuva kucha likigha yilitomola lindombwana likali na kuyegha msayisayi gati ya vandu vatangalili. ¹⁶ Mwivavalili gati ya yumwi pakotoo kuva muwoni awu mundu yangajila kumpikana Chapanga kucha Isawu, yakovanikili ukomi wa usoli waki kwa ndilya yimu hela. ¹⁷ Yumwi mumanya kucha hata padayilili kuyanga kandi wula usangi waki, akaniliwi, nongwa apatili ng'odu fwasi ya kupomela sambi, hata leki achisakili kwa misosi. ¹⁸ Yumwi mwafikili ha chidunda Sinayi chimuwesha kuchikamula ila Vaisilaeli vafikili pala yipayakeyi motu na chisi tyoo na

lingukumbi, ¹⁹ na bumilu ya limbalapi na lishu lya filongu. Vala yivapikanilili lishu lila vayidedikili vakotoo kuwombiliwa chilongu chingi kandi. ²⁰ Nongwa vaweshili ng'odu kwiwunishila Malawu yivawombiliwili, “Hata leki ng'ongolu pagufya chidunda achi dawulayiwi kwa kugumangiwa migonguveli.” ²¹ Afi fyosi fyawonikili fya kwikang'anika nendu, hata Musa adetili, “Ngutila na kubagama.”

²² Lakini yumwi mufika chidunda cha Sayuni, mumbwani ya Chapanga yaveli mnofu. Mufika Yelusalemu, mbwani ya kumbindi kwa Chapanga, makungu vayikungasha mulihungu yivangajila kuvalangika. ²³ Mufika kulipinga likomi lya vandu yivamjumilili Kilistu yivakemiwa valelwa va kwaa veni matawa vawu vayandikiwa kumbindi kwa Chapanga yavelili muhiga wa vosi na pawulongolu ya fuki sha vandu vagoleki yivagoliwili telatela. ²⁴ Mufika kwa Yesu mweni mjovanishi wa lilaghanu lya shonu na kwa mwasi waki wumijiliwili mundima shetu wudeta filongu finofu munu pitu wula wa Abeli.

²⁵ Topi, mwivavali mukotoo kulema kumpikana ayu yadeta na yumwi. Ngimu vala yivalemili kumpikanisha yula yavakayikili apa pamlima vayilyepa ng'odu, yufwi dayivi wafu munu leki patulema kumpikana yula yafumili kumbindi kwa Chapanga! ²⁶ Chipindi chila lishu lyaki lyatikanyishili mlima, lakini ponopa Chapanga kajanga kucha, “Dandikanyi mwanja wingi kandi, lakini mlima hela ha, ila na kumbindi wuwula wula.” ²⁷ Filongu afi,

“Mwanja wingi kandi” Fikutulangusha kucha findu fyosi filumbiwili dafibagami na kuwuka fisighali fila fingajila kubagama.

²⁸ Topi, yufwi tumulumbi, nongwa tuyanga Wutwa wungajila kutikanyika. Tulumbi na kumjuma Chapanga, kwa ndambu dayimunoweshi, kwa ndundamilu ngomi, ²⁹ Nongwa Chapanga wetu nakaka ndi motu wuugwijusha.

13

Ndambu ya kumunowesha Chapanga

¹ Muyendileli kwitama muulongu. ² Mukotoo kwivasuwa kuvalibushila vahenja, nongwa kwa kugola naha vandu vamonga vaweshili kuvalibushila makungu ngajila kumanya. ³ Mukotoo kuvayivasuwa vala yivawopiwili muchijaka kucha muwopiwa pamu, mukotoo kuvayivasuwa vala yivagoboleka ngimu yumwi mukugoboleka kucha veni.

⁴ Ndova yikudayiliwa kutundamiliwa na vonda mlulumi na mdadala vakudayiliwa vayidimi ndova yawu. Chapanga davahighi vapeji na vawoni.

⁵ Mukotoo kuva vandu yimudobukela mbiya, fivabaki findu fila fimuveli nafyu. Mweni Chapanga adetili, “Danguleki ng’o, wala danguyasi ng’o.” ⁶ Ndi nongwa tukudeta kwa kwidumba, “Bambu ndi mtanga wangu, dandili ng’odu. Mundu daagoli liki?”

⁷ Mukotoo kuvayivasuwa vakomi venu vala yivalandulili Chilongu cha Chapanga. Muyiholi ndambu ya ngalilu na sovelu yawu, mukakovikeli ujumilwa wau. ⁸ Yesu Kilistu yuyula yula, lichu nalelu na jola. ⁹ Mukotoo kuyeyishiwa kula na kunu kwa ng'ulilu henja. Usangi wa Chapanga ndi yikudindasha ngunda shetu na kukamula Malawu yivayilata filivi vakumtanga ha mundu yakovikela ndambu ya Malawu yivayilata filivi.

¹⁰ Yufwi tuva na fyalu vala yivakimbanikila mulibudi lya Vayawudi lya kudadavila vakudayiliwa ha kulya findu fyaki. ¹¹ Mtambika mkomi wa Chiyawudi akuyegha mwasi wa vang'ongolu mahali Pang'alili na kutawula litambiku kwanongwa ya sambu, lakini nyama sha ava vang'ongolu shikunyanyiwa tinigu panji ya kambi. ¹² Ndi nongwa Yesu wuwula, ayilatili kavapugha vandu kwa mwasi waki mweni, agobuliwi na kusova panji ya mbwani. ¹³ Topi, tumuyendeli panji ya kambi tukagobuleki ngimu wagobulekili. ¹⁴ Nongwa apa pamlima tuva na mbwani ya jola ha, lakini tukuyisaka yila yiyisa. ¹⁵ Topi, kwa deha ya Yesu leki tumutawulila Chapanga. Filongu afi fya jumu ndi ndawulilu shetu chipindi patuwomba kucha mweni ndi Bambu. ¹⁶ Mukotoo kwivasuwa kugola usangi na kwitanga, nongwa ayi ndi mitambiku yimunowesha Chapanga.

¹⁷ Muvapikani vakomi venu na kukamula Malawu vawu, veni vakudima fuki shenu kwanongwa vakudayiliwa kudeta tolitoli yawu

kwa Chapanga. Kucha pamuvapikanisha davagoli fichuku fyawu kwa seku, leki ng'odu, davafigoli kwa lung'ong'u na dayivi chindu ha kwa yumwi.

¹⁸ Tudadavili na yufwi. Tuva na unakaka kucha tuva na mbatiwa ha kwa Chapanga, nongwa chitudayila kugola ndi chila chiveli nyanyi chipindi chosi. ¹⁹ Chamunu nguvadedeka nendu munuvili kwa Chapanga ili ang'uyishi kwa yumwi kalopu munu.

Dadavu ya kumalilila na kujambusha

²⁰ Chapanga yayegha kusika, kamushukusha Bambu wetu Yesu Kilistu yavelili mdimi mkomi wa fungami kwanongwa ya kwita mwasi waki wuulangusha lilaghanu ali lya jola ndi lya nakaka. ²¹ Chapanga wa kusika avadindashi kwa kila chigoli chinofu ili mugoli chila chadayila mweni na agoli mugati yetu kwa deha ya Kilistu fila fyadayila mweni. Ukomu wuvi kwa Yesu Kilistu jola na jola! Yina.

²² Topi, valongu vangu nguvaluva mpokeli kwa uwunilifu unjagila awu wa kuvakamula mawoku. Baluwa ayi ndali ha yindivayandikilili. ²³ Ngudayila kuvawombela kucha mlongu wetu Timotewu kalekishiwa kala muchijaka. Kucha pafika apa kalopu, danyisi na mweni kwa yumwi.

²⁴ Muvajambushi vakomi venu vosi pamu na lipinga lya vandu va Chapanga vosi! Valongu va Italiya vakuvajambusha.

²⁵ Tukuvaluvila mwavosi usangi wa Chapanga.

Lilaghanu Iya Shonu
The New Testament in the Ndamba language of
Tanzania

copyright © 2014 The Word for the World and Pioneer Bible Translators

Language: Ndamba

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Word For The World

Ndamba & The New Testament in Ndamba

This translation, published by The Word for the World Bible Translators and Pioneer Bible Translators, was published in 2014.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact The Word for the World Bible Translators at www.twftw.org.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-02-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

305bc77f-198f-5a79-803d-345305ed81b7